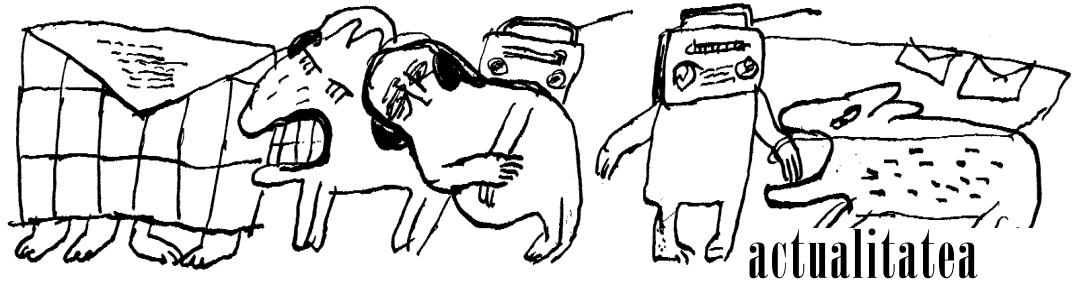

biata Jane Austen, altminteri o scriitoare cumișnică, ar fi uluită de posteritatea glorioasă în care se răsfață.

1.03.1943 - s-a născut Magdalena Popescu
1.03.1937 - s-a născut Ion Oancea (m. 2007)
1.03.1947 - s-a născut Valeriu Veliman
1.03.1951 - s-a născut Ion Machidon
1.03.1954 - s-a născut Nicolae Panaite

2.03.1881 - s-a născut Eugeniu Ștefănescu-Est (m. 1980)
2.03.1905 - s-a născut Radu Gyr (m. 1975)
2.03.1905 - s-a născut Mircea Mancaș (m. 1995)
2.03.1932 - s-a născut Petre Ghelmez (m. 2001)
2.03.1936 - a murit Alexandru Ciura (n. 1876)
2.03.1940 - s-a născut Sanda Golopenția
2.03.1952 - s-a născut Vlad Neagoe
2.03.2002 - a murit Constantin Radu Zarifopol (n. 1921)

3.03.1841 - s-a născut Iosif Vulcan (m. 1907)
3.03.1902 - a murit Samson Bodnărescu (n. 1840)
3.03.1924 - s-a născut Mihai Georgescu (m. 1995)
3.03.1925 - s-a născut Florian Potra (m. 1998)
3.03.1992 - a murit Emil Giurgiuca (n. 1906)

4.03.1915 - s-a născut Emanoil Copăcianu (m. 1996)
4.03.1919 - s-a născut Mihai Stănescu (m. 2005)
4.03.1921 - s-a născut Mihai Calmăcu
4.03.1921 - s-a născut Lucian Valea (m. 1992)
4.03.1927 - s-a născut Virgil Brădățeanu
4.03.1928 - s-a născut Nina Stănculescu
4.03.1949 - s-a născut Lucia Verona
4.03.1952 - s-a născut Gabriel Gafița
4.03.1960 - a murit Asztalos István (n. 1909)
4.03.1977 - a murit Ioan Șiad-bei (n. 1903)
4.03.1977 - a murit Nicolae Ștefănescu (n. 1921)
4.03.1977 - a murit A.E. Baconsky (n. 1925)
4.03.1977 - a murit Savin Bratu (n. 1925)
4.03.1977 - a murit Toma Caragiu (n. 1925)
4.03.1977 - a murit Daniela Caurea (n. 1951)
4.03.1977 - a murit Mihai Gafița (n. 1923)
4.03.1977 - a murit Alexandru Ivăsiuc (n. 1933)
4.03.1977 - a murit M. Petroveanu (n. 1923)
4.03.1977 - a murit Veronica Porumbacu (n. 1921)
4.03.1991 - a murit Ion Lăncrănjan (n. 1928)
4.03.1944 - s-a născut Vasile Igna

■ **contrafort de mircea mihaies**

Viața de apoi a cărților

Încă de la primele romane citite, mi-am pus întrebarea – naivă – pe care mă trezesc că mi-o pun, din când în când, și astăzi: ce se întâmplă cu personajele după încheierea cărții?

Unde se duc ele atunci când nu le mai vedem? Prin ce aventuri, bucurii ori suferințe trec? Lucrurile se simplifică în tragedii: acolo e limpede, eroii mor, cortina cade și se încheie o lume. Dar nu toate cărțile sunt tragedii. Unele se ocupă de personaje tinere, urmărite un anumit interval al vieții, după care sunt abandonate cu dezinvoltura cu care au fost aduse în prim-plan. Când e vorba de cărți cu subiect istoric îți poți satisface curiozitatea ușor: parcurgi un manual sau un tratat și afli ce s-a petrecut cu adevărat.

Nu doar cititorii, ci și scriitorii sunt vizitați de obsesii asemănătoare. Altminteri, de ce ar scrie urmări, continuări, de ce ar adăuga secvențe existenței unor personaje despre care păruseră că au spus totul? Uneori e vorba de exploatarea comercială a unui succes inițial. Alteori apare tentația discursului confesiv, dorința autorului de a se scrie pe sine. Necesitatea creerii unui *dublu*, a unei versiuni scriptice, durabilă, a propriei persoane e vizibilă – uneori în exces – la mulți dintre scriitorii contemporani de mare succes. Philip Roth și John Updike au simțit nevoia să-și plimbe personajul-autor prin multe din cărțile lor. Nathan Zuckerman, eroul lui Roth, ține afișul în nouă romane. La prima apariție, în *My Life As A Man* (1974), Zuckerman e un fel de alter-ego de gradul al doilea, creația fictivă a unui scriitor fictiv, Peter Tarnopol. Treptat, el ocupă avanscena, pentru a deveni povestitorul „explicit” al trilogiei alcătuite din *American Pastoral* (1997), *I Married a Communist* (1998) și *The Human Stain* (2000). Se pare că în *Exit Ghost* (2007) Zuckerman apare pentru ultima oară – sau cel puțin așa susține Roth.

John Updike l-a urmat pe-al său Henry Bech prin mai multe povestiri și romane, pentru ca, într-o supremă ironie, să publice un volum „exhaustiv”, intitulat *The Complete Henry Bech*. Pentru a da credibilitate, adică pentru a face și mai puțin vizibilă granița dintre imaginar și real, cartea cuprinde și o povestire scrisă în anul 2000, purtând ironic-pomposul titlu *His Oeuvre*. Saul Bellow a apelat la același procedeu, chiar dacă pactul autobiografic nu e întărit de o semnătură la fel de pronunțată. E evident, însă, că aproape fiecare din romanele sale s-a născut dintr-o puternică experiență personală – inclusiv cartea din 1982, *Dean's*

December, în care descrie și vizita în România.

Exemplele sunt infinit mai numeroase, de-ar fi să mă rezum doar la generația autorilor americani invocați. Ce altceva decât un desăvârșit alter-ego e Buddy Glass, „naratorul” celor două romane „zen-budiste”, *Franny and Zoey* și *Raise High, the Roof Beam, Carpenters / Seymour: An Introduction* și al câtorva dintre povestiri? Toate acestea vorbesc despre obsesia scriitorului de a prelungi, dincolo de timpul fatalmente limitat al vieții, dăra micului / marelui adevăr în numele căruia scrie.

Aceeași logică și același impuls explică, în mare parte, și numeroasele continuări, reveniri ori refaceri ale unor cărți. Aproape întregul secol al nouăsprezecelea european a stat sub semnul „foiletonului”, al migrării personajelor dintr-un roman în altul. Această tradiție trăiește (și înfloreste) sub ochii noștri în seriile de televiziune, după ce a explodat de-a lungul veacului trecut în nenumărate cicluri romanești sau cărți dedicate aceluiași personaj ori grup de personaje – literatura polițistă s-a bazat, decenii în șir,

eroi acolo unde s-au decis să-i abandoneze creatorii lor!

Evident că lucrurile nu se încheie întotdeauna cum doresc scriitorii. Biata Jane Austen, altminteri o scriitoare cumișnică, ar fi uluită de posteritatea glorioasă în care se răsfață. Nu doar că a ajuns eroină de biografii, că se fac, torențial, filme după cărțile ei, dar de câteva decenii se află în mijlocul unui vârtej de continuări scrise de autori născuți la un veac și jumătate după ea. Am numărat, doar în ultimii douăzeci de ani, vreo douăzeci și cinci de titluri ce „continuă” întâmplările și viața personajelor din *Mândrie și prejudecată*. Dar nici celelalte cărți n-au fost lăsate să se acopere de praful uitării. Și *Rațiune și simțire*, și *Emma*, și *Northanger Abbey*, și *Mansfield Park* (e drept, n-am găsit nici o continuare a ultimului ei roman, *Persuasiune*, dar timpul nu e pierdut) sunt abundent acoperite de solzii aurii ai admirației post-mortem și post-post-mortem.

Cărțile mari anulează nu doar tradiția de până la ele, îmbogățind-o în același timp, dar își creează și un fel de aroganță, ne-detronabilă

aproape exclusiv pe astfel de procedee, impunând eroi precum Sherlock Holmes, Hercule Poirot, Philip Marlowe, Lew Archer, Spenser. În spațiul românesc, echivalentele se găsesc în romanele polițiste/milițiste ale unor George Arion (Andrei Mladin), Rodica Ojog-Brașoveanu (Melania Lupu și Minerva Tutovan), Vlad Mușatescu (Al Conan Doi) ori Petre Sălcudeanu (Bunicul).

Și totuși, ce se întâmplă cu eroii din cărți după ce nu-i mai vedem? Cum arată viața de după *happy-end* a atâtor cupluri care, după ce-au evitat capcanele și piedicile existenței, își unesc, apoteotic, destinele? Sau, într-un exercițiu, contra-factual: ce s-ar fi întâmplat dacă Romeo și Julieta n-ar fi murit, dacă familiile inamice ar fi acceptat căsătoria lor? Ce fel de viață ar fi dus, după ce energia extraordinară a iubirii s-ar fi domolit și viața ar fi intrat în rutina lipsită de strălucire a căsniciei de cursă lungă? Dar Pierre și Natașa, după „războiul și pacea” prin care le-a fost sortit să treacă? Exemplele se pot înmulți la nesfârșit, iar soluțiile care-mi trec prin minte sunt atât de deprimante, încât e mai bine să-i lăsăm pe

posteritate. Ele fixează un canon pe care generații succesive se străduie să-l dărâme sau să-l înlocuiască. Cel mai bine le reușesc autorilor care-o fac admirativ: James Joyce în *Ulysses*, Alfred Tennyson în balada cu același nume, Jean-Luc Godard în filmul *Le mépris*, și așa mai departe. O recentă carte a unui debutant, Zachary Mason, *The Lost Books of the Odyssey* (2008), nu se mulțumește să speculeze pe marginea întâmplărilor narate de Homer, ci adaugă, îndrăzneț, episoade, deformează sensuri și rescrie situații. Ca într-un joc de puzzle, Mason demontează *Odissea* și o remodelează într-o manieră care-l încântă pe cititor și-l face părtașul unei originale aventuri a descoperirii de sine. Dar, într-un fel, și a dezamăgirii că există o viață a cărților pe care scriitorul n-o mai controlează. Intrată pe mâna urmașilor, orice tragedie se metamorfozează, fără efort, în comedie și orice încercare de a conserva sublimul sfârșește în ironie, sarcasm și parodie. Dar poate că tocmai asta e lecția cărților mari ale omenirii: ele ne învață că nimic nu e veșnic și nimic nu e doar vremelnice. ■